

ЗАХТЈЕВ ЗА ДАВАЊЕ САГЛАСНОСТИ НА ПРИЈЕДЛОГ ТЕМЕ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

Шифра за идентификацију дисертације: 2616/17

Шифра УДК (бројчано): 371.13/.14(497.6)

Web адреса на којој се налази извјештај Комисије о научној заснованости теме:

www.ffuis.edu.ba

СЕНАТУ УНИВЕРЗИТЕТА У ИСТОЧНОМ САРАЈЕВУ

Молимо вас да, у складу са чланом 149. Закона о високом образовању, (Службени гласник РС број 73/10, 104/11, 84/12, 108/13 и 44/15) дате сагласност на приједлог теме докторске дисертације.

Назив дисертације: Професионални стандарди и компетенције професора разредне наставе на подручју Средњобосанског кантона

Научна област УДК (текст): Компетенције наставника у БиХ

Презиме и име кандидата: **мр Емир Синан**

Ментор (име и презиме, звање): проф. др Владо Симеуновић, редовни професор, Дидактика, Педагошки факултет Бијељина, Универзитет у Источном Сарајеву (навести пет потпуних референци за радове ментора из научне области из које је тема дисертације):

1. Симеуновић, В. (2006). Образовање учитеља и наставника у неким земљама Европе из перспективе перманентног учења. *Нова школа* 3, 7–32.
2. Симеуновић, В., и Милић, С. (2013). Квалитетно образовање наставника као услов за постизање образовних стандарда у школама. *Иновације у настави*, 4 - 13, 45–57.
3. Симеуновић, В. и Милић, С. (2013). Дефинисање компетенција наставника за рад са даровитим ученицима у складу са европским стандардима, *Нова школа*. VIII(2), 40–51.
4. Симеуновић, В. (2014). Професионални стандарди и компетенције професора разредне наставе. *Нова школа*. IX(1), 11–25.
5. Симеуновић, В., Милић, М., и Горан Аљетић, Г. (2017), Међузависност између нових (настајућих) педагогија и савремених технологија. Тематски зборник радова "Иновације у васпитању и образовању: дигитализација, иновативни програми и модели". Лепосавић, 193-2008. (М-45)
6. Vlado Simeunović and Ljubiša Preradović (2014). Using Data Mining to Predict Success in Studying. *Croatian Journal of Education*. Vol.16; 2/2014491-523. JCR 2014, Thomson reuters.
7. Vlado Simeunović and Sanja Milić (2017). Application of Data Mining in Predicting the Evaluation Process at Postsecondary Educational Establishments – RapidMiner, чланак у међународној монографији "New Approaches to Research Methodology in Education", 79–108. UFZ, Zagreb (М-14).

Кратко образложење теме (100 ријечи):

Увођење иновација у васпитно-образовни процес је реакција на традиционално школско учење. Врло је важно уношење нових, интензивнијих, рационалнијих и ефикаснијих рјешења у наставу. С тим у вези, модернизују се и начини образовања наставног кадра. Шаролик је спектар образовања наставника од једне високошколске институције до друге. У основном образовању је препозната посебна улога учитеља, јер, према најновијим истраживањима готово тридесет посто укупне варијансе која утиче на успјех у учењу се односи на квалитет система поучавања. С тим у вези у многим земљама дефинисани су стандарди знања за основну школу, али и инвентар компетенција учитеља неопходан да се ти стандарди испуне. У нашим школама још увијек нису усвојени стандарди знања и инвентар неопходних компетенција. За тако нешто потребан је договор свих актера у образовном систему (министарстава, школа,

факултета, породице, друштвене заједнице). Наше истраживање представља покушај да се школама приближе стандарди и компетенције на начин како су они представљени у развијеним земљама свијета.

Овај рад ће се бавити конкретизацијом и проширењем теоријски и практично засноване оријентацијске структуре професионалних стандарда и компетенција професора разредне наставе на подручју Средњобосанског кантона, те ће указати на однос према стандардима Европске уније.

ПОДАЦИ О КАНДИДАТУ

Презиме и име кандидата : мр Емир Синан

Назив завршеног факултета: Наставнички факултет у Мостару

Одсек, група, смјер: Педагогија

Година дипломирања: 2005.

Назив специјализације: -

Назив магистарске тезе: Васпитно-образовни ефекти континуиране евалуације групног облика рада у четвртом разреду основне школе из предмета природа и друштво

Научно подручје: Педагогија

Година одбране: 2010.

Факултет и мјесто: Филозофски факултет Бањалука

Број публикованих радова (навести референце за три најважнија рада кандидата из научне области из које је дисертација):

1. *Организација групног облика рада у оквиру предмета Босански језик у другом разреду основне школе*". (2006). *Наша школа – часопис за теорију и праксу одгоја и образовања*, Сарајево. Стр. 125.

2. *„Приказ и анализа Васпитање играм и умјетношћу”*. (2009). *Наша школа – часопис за теорију и праксу одгоја и образовања*, Сарајево. Стр. 127.

3. *„Метријске карактеристике тестова знања”*. (2014). *Образовна технологија*, Београд.

4. *„Теоријске основе континуиране евалуације групног облика рада”*. (2014). *Методичка пракса – часопис за наставу и учење*, Београд. Стр. 119–130.

5. *„Теоријске основе континуиране евалуације групног облика рада”*. (2017). *Наша школа – часопис за теорију и праксу одгоја и образовања*, Сарајево. Стр. 81–93.

Назив и сједиште организације у којој је кандидат запослен: ОШ „Горњи Вакуф“, Горњи Вакуф

Радно мјесто: Педагог

ПОТВРЂУЈЕМО ДА КАНДИДАТ ИСПУЊАВА УСЛОВЕ УТВРЂЕНЕ ЧЛ. 71. ЗАКОНА О ВИСОКОМ ОБРАЗОВАЊУ.

У прилогу достављамо: - Извјештај Комисије о оцјени научне заснованости теме

- Приједлог одлуке Наставно-научног вијећа Факултета о одобравању теме за израду докторске дисертације

ДЕКАН

Доц. др Драга Мاستиловић

Телефон/факс: + 387 (0)57 223 479, 227 410, Адреса: Алексе Шантића 1 71420 Пале, е-пошта: filozof@paleol.net, <http://www.ffuis.edu.ba>
Telefon/faks: + 387 (0)57 223 479, 227 410, Adresa: Alekse Šantića 1 71420 Pale, e-pošta: filozof@paleol.net, <http://www.ffuis.edu.ba>
Број: 3664/17

Датум: 12. 12. 2017. године

На основу члана 71. Закона о високом образовању Републике Српске (“Службени гласник Републике Српске”, број 73/10, 104/11, 84/12, 108/13, 44/15 и 90/16) и члана 57. Статута Универзитета у Источном Сарајеву (број 01-С-294-III/11, 01-С-250-X/12, 01-С-41-XVII/13, 01-С-198-XX/13, 01-С-44-XVII/13 и 01-С-419-XXXIV/14), Наставно-научно вијеће Филозофског факултета Пале, на 246. сједници, одржаној 12. децембра 2017. године, донијело је

ПРИЈЕДЛОГ ОДЛУКЕ

о извјештају Комисије за оцјену теме докторске дисертације
и подобности кандидата мр Емира Синана

I

Усваја се извјештај Комисије за оцјену теме докторске дисертације *Професионални стандарди и компетенције професора разредне наставе на подручју Средњобосанског кантона* и подобности кандидата мр Емира Синана, у саставу:

1. Др Владо Симеуновић, редовни професор, Дидактика, Педагошки факултет Бијељина, Универзитет у Источном Сарајеву, предсједник;
2. Др Ненад Сузић, редовни професор, Општа педагогија, Филозофски факултет Бањалука, Универзитет у Бањој Луци, члан и
3. Др Бранка Ковачевић, ванредни професор, Дидактика, Филозофски факултет Пале, Универзитет у Источном Сарајеву, члан.

II

Коначну одлуку о усвајању извјештаја Комисије за оцјену теме докторске дисертације *Професионални стандарди и компетенције професора разредне наставе на подручју Средњобосанског кантона* и подобности кандидата мр Емира Синана, донијеће Сенат Универзитета у Источном Сарајеву.

III

Уколико Сенат Универзитета да сагласност и одобри тему докторске дисертације, за ментора се одређује проф. др Владо Симеуновић.

Доставити:

- Сенату Универзитета;
- Кандидату;
- Комисији (1-3);
- У досије;
- У списе;
- Архиви.

ПРЕДСЈЕДНИК ВИЈЕЋА

Доц. др Драга Мاستиловић

Одлуком Наставно – научног вијећа Филозофског факултета Пале, Универзитета у Источном Сарајеву, број 2893/17 од 17. 10. 2017. године, именована је Комисија за оцјену научне заснованости и **подобности теме и кандидата Синан Емира за израду докторске дисертације** под насловом **Професионални стандарди и компетенције професора разредне наставе на подручју Средњобосанског кантона** (у даљем тексту: Комисија)¹ у сљедећем саставу:

1. Проф. др Владо Симеуновић – ванредни професор, Дидактика, Педагошки факултет Бијељина, Универзитет у Источном Сарајеву, предсједник,
2. Проф. др Ненад Сузић – редовни професор, Општа педагогија и Методика васпитно-образовног рада, Филозофски факултет у Бањој Луци, Универзитет у Бањој Луци, члан,
3. Проф. др Бранка Ковачевић – ванредни професор, Дидактика, Филозофски факултет Пале, Универзитет у Источном Сарајеву, члан.

Комисија је прегледала пријаву теме докторске дисертације и о томе подноси Наставно-научном вијећу Филозофског факултета Пале, Универзитета у Источном Сарајеву следећи:

ИЗВЈЕШТАЈ

О НАУЧНОЈ ЗАСНОВАНОСТИ И ПОДОБНОСТИ ТЕМЕ И КАНДИДАТА ЗА ИЗРАДУ ДОКТОРСKE ДИСЕРТАЦИЈЕ

ПОДАЦИ О ФАКУЛТЕТУ²:
1. Назив и сједиште факултета Филозофски факултет Пале, Универзитет у Источном Сарајеву
2. Податак о матичности факултета за научну област којој припада дисертација
3. Податак да је факултет имао организован магистарски студиј из научне области којој припада дисертација
ПОДАЦИ О КАНДИДАТУ
1. Кратка биографија кандидата Емир (Хусеин) Синан , по занимању дипломирани професор педагогије, рођен у Горњем Вакуфу 16.02.1982. године. Основну и средњу школу завршио у Горњем Вакуфу – Ускопљу, а Наставнички факултет на Универзитету “Џемал Биједић“ у Мостару завршио 30.09.2005. године и дипломирао највишом оцјеном десет (10). У периоду од једне године(2004 – 2005) радио као асистент – демонстратор на предмету Едукометрија. Постдипломски студиј завршио 02.10. 2010. године и стекао академско звање Магистар педагошких наука. Радни однос у Основној школи „Горњи Вакуф“ у Горњем Вакуфу – Ускопљу, на мјесту педагога школе, засновао 09.01.2006. године, а стручни испит полагао у априлу 2007. године у Министарству образовања, науке, културе и спорта Средњобосанског кантона. Посједује искуства и знања са семинара, а неки од њих су „Principles for the free society“ у Шведској 2007, семинар Центра за ненасилну акцију и комуникацију из Београда „Ненасилна акција и комуникација“ БиХ 2007, семинар НВО Млади лидери у региону из Београда, „Млади лидери“ БиХ 2007. Независни истраживач у УНИЦЕФ – овим пројектима 2010 – 2013. године. Прошао семинар о Активном учењу у настави. Посједује лиценцу „Цивитас“ организације БиХ за самосталну реализацију пројеката из области демократије и људских права. Осим тога, иза себе има велики број пројеката из области образовања у сарадњи са владиним сектором (општина, кантон, федерација) и невладиним сектором. Дјеца са посебним потребама, Насиље у породици, Однос ученик–наставник, Међународно увезивање школа, Инклузија, Екологија, Активно учење у настави, Социјална инклузија и

¹ Комисију чини наставници из научне области из које се брани докторат

² Факултет је матичан за наведену одговарајућу научну област и имао организован магистарски студиј из те области

³ Правилник о поступку давања сагласности за приједлог теме докторске дисертације и на извјештај о урађеној докторској дисертацији, 2005. године(све радове наводити по Харвардском или АПА систему навођења литературе; обавезна достава фотокопија радова)

дјечија права само су неке од тема које се налазе у поменутих пројектима. Посједује перфектно знање енглеског језика и разумије њемачки језик. Перфектно познавање рада на рачунару.

2. Подобност кандидата да одговори на постављени предмет, циљ, задатке и хипотезе

Мр Емир Синан има вишегодишње радно искуство на пољу образовања, посебно на пољу основног образовања. Такође, много пута је учествовао на научним скуповима и пројектима, што је само један показатељ праћења савремених токова у педагогији. Изузетне професионалне и личне компетенције кандидата Синан Емира ће допринијети да адекватно одговори на постављене циљеве, задатке и хипотезе ове докторске дисертације.

3. Најмање 2 научна рада - библиографске јединице³ кандидата из области на коју се односи тема докторске дисертације објављене у водећим националним часописима

- *Организација групног облика рада у оквиру предмета Босански језик у другом разреду основне школе*". (2006). Наша школа – часопис за теорију и праксу одгоја и образовања, Сарајево. Стр. 125.
- *„Приказ и анализа Васпитање игром и умјетношћу”*. (2009). Наша школа – часопис за теорију и праксу одгоја и образовања, Сарајево. Стр. 127.
- *„Метријске карактеристике тестова знања”*. (2014). Образовна технологија, Београд.
- *„Теоријске основе континуиране евалуације групног облика рада”*. (2014). Методичка пракса – часопис за наставу и учење, Београд. Стр. 119–130.
- *„Теоријске основе континуиране евалуације групног облика рада”*. (2017). Наша школа – часопис за теорију и праксу одгоја и образовања, Сарајево. Стр. 81–93.

Сарадник:

Стручни савјетник у школским уџбеницима:

- Музичка култура, Разред: III, Година издања: 2011, Издавач: Вријеме/НАМ, Зеница.
- Музичка култура, Разред: II, Година издања: 2011, Издавач: Вријеме/НАМ, Зеница.
- Музичка култура, Разред: I, Година издања: 2011, Издавач: Вријеме/НАМ, Зеница.
- Моја околина, Разред: II, Година издања: 2011, Издавач: Вријеме/НАМ, Зеница.
- Моја математика, Разред: I, Година издања: 2011, Издавач: Вријеме/НАМ, Зеница.

Лектура у школским уџбеницима:

- Моја читанка, Разред: II, Година издања: 2011, Издавач: Вријеме/НАМ, Зеница.

Уредник у школским уџбеницима:

- Моја математика, Разред: II, Година издања: 2011, Издавач: Вријеме/НАМ, Зеница.
- Моја почетница, Разред: I, Година издања: 2011, Издавач: Вријеме/НАМ, Зеница.

ПОДАЦИ О ДИСЕРТАЦИЈИ

Назив дисертације :

„Професионални стандарди и компетенције професора разредне наставе на подручју Средњобосанског кантона”

Научна област/ ужа научна област (текст); УДК Педагогија/Дидактика

4. Предмет и значај истраживања

Предмет нашег истраживања је испитивање ефикасности вредновања професора разредне наставе у односу на стандарде Европске уније на подручју Средњобосанског кантона.

Проблем истраживања су професионалне компетенције професора разредне наставе у

Средњобосанском кантону у односу на компетенције у Европској унији.

Потреба за промјенама у едукацији наставника одувijek постоји, а посљедњих неколико деценија доживјела је своју кулминацију. Савремено образовање оспособљава појединце да прихватајући промјене обогаћују своју личност, стичући нова сазнања доприносе квалитету свог живота.

Позитивни ефекти досадашњих истраживања отварају нове и веће могућности, а све с циљем подизања нивоа професионалних стандарда и компетенција професора разредне наставе на подручју Средњобосанског кантона у чему се огледа практичан значај овог истраживања.

Претпоставка је да ћемо нашим истраживањем барем дијелом допринијети квалитету васпитно– образовне теорије и праксе. Обзиром на то да је у Средњобосанском кантону, као и у другим кантонима образовни систем законодавно и извршно на том нивоу, допринос ће ићи у правцу утврђивања стања шароликог образовања наставника разредне наставе.

Врло важан детаљ јесте то што ћемо овим начином истраживања сазнати на ком нивоу се налазе наставници у односу на стандард у Европској унији.

С циљем расвјетљавања теоријских полазишта професионалних стандарда и компетенција професора разредне наставе, у данашњим савременим условима образовања одлучили смо се за теоријско и практично емпиријско истраживање.

Друштвени значај овог истраживања огледа се у покушају да се утврди стање професионалних стандарда и компетенција код професора разредне наставе на подручју Средњобосанског кантона у односу на стандарде Европске уније, што раније нико није истраживао. Школа је већ одавно постала васпитно–образовна установа која је значајан покретач друштвеног развоја. Професионалне компетенције наставника имају велики значај за сваку државу јер се на раду просвјетних радника темеље основна знања, навике и умијећа ученика. Развој компетенцијске активности настаје као резултат рада на студијама, који је планиран утврђеним курикулумом на факултетима.

Наше истраживање могло би, у скромнијим и ширим размјерама бити подстицај, како за иновирање наставног процеса на високошколским институцијама, тако и за даља теоријска и практична изучавања ове теме.

5. Циљ и задаци у дисертацији

Циљ нашег истраживања може се дефинисати као утврђивање стања на који начин основне школе у Средњобосанском кантону врше процјену компетенција професора разредне наставе у односу на стандарде Европске уније.

Задаци истраживања су:

- Утврдити да ли су основне школе на подручју Средњобосанског кантона оспособљене да успјешно вреднују компетенције професораразредне наставе;
- Провјерити да ли постоји статистички значајна разлика у процјенама компетенција професора разредне наставе у основним школама у Средњобосанском кантону;
- Испитати ниво мотивисаности за рад професора разредне наставе у основним школама у Средњобосанском кантону;
- Утврдити самоперцепцију професионалних компетенција професора разредне наставе у Средњобосанском кантону.

6. Хипотезе⁴ докторске дисертације

⁴ Хиптезе су кратко изречене тврдње. Након изрицања хипотеза слиједи кратка образложења за доказивање. Хипотезе могу имати ограничења у простору и времену, доказују се кроз истраживања у реалном систему (моделу или прототипу) а потврђују се истраживачким методама и статистичком обрадом у дисертацији. Хипотезе могу бити главне и помоћне, односно нулте и алтернативне.

Главна хипотеза:

Претпостављамо да основне школе на подручју Средњобосанског кантона различито вреднују компетенције професора разредне наставе у односу на стандарде у Европској унији.

Помоћне хипотезе:

- Претпостављамо да су основне школе (директори и педагози) на подручју Средњобосанског кантона оспособљене да успјешно вреднују компетенције професора разредне наставе;
- Очекујемо да основне школе на подручју Средњобосанског кантона различито вреднују компетенције професора разредне наставе;
- Претпостављамо да су учитељи с обзиром на избор професије мотивисани за рад у настави;
- Претпостављамо да постоји статистички значајна разлика у властитој самоперцепцији професионалних компетенција професора разредне наставе у Средњобосанском кантону.

7. Актуелност и подобност теме докторске дисертације

Увођење иновација у васпитно– образовни процес је реакција на традиционално школско учење. Врло је важно уношење нових, интензивнијих, рационалнијих и ефикаснијих рјешења у наставу. С тим у вези, модернизују се и начини образовања наставног кадра. Шаролик је спектар образовања наставника од једне високошколске институције до друге. У основном образовању је препозната посебна улога учитеља, јер, према најновијим истраживањима готово тридесет посто укупне варијансе која утиче на успјех у учењу се односи на квалитет система поучавања. С тим у вези у многим земљама дефинисани су стандарди знања за основну школу, али и инвентар компетенција учитеља неопходан да се ти стандарди испуне. У нашим школама још увијек нису усвојени стандарди знања и инвентар неопходних компетенција. За тако нешто потребан је договор свих актера у образовном систему (министарстава, школа, факултета, породице, друштвене заједнице). Наше истраживање представља покушај да се школама приближе стандарди и компетенције на начин како су они представљени у развијеним земљама свијета.

Нови образовни стандард (Бенцхмарк стандардс) и савремена концепција школства подразумијева, прије свега, наставнике који брзо и стално уче, који су иновативни и креативни, и мијењају сопствене компетенције у складу са технолошким напретком и глобалним правцима развоја дефинисаним Европском стратегијом развоја образовања. Овако повећани захтјеви траже суштинске реформе у образовању наставног кадра, те систем образовања који подржавајући економију засновану на знању ствара неопходну претпоставку одрживог развоја привреде и друштва у цјелини.

На територији Босне и Херцеговине живи око 5% неписменог становништва, 34,9% има само основну школу, а средњу 49,7%. Подаци указују да је ниво образовности становништва још увијек нижи од европског просјека и да се у тој чињеници крију неки основни економски и друштвени проблеми.

Један важан податак је да један учитељ ради са 17,2 ученика што даје могућност да се наставни процес реализује на релативно високом нивоу квалитета, али са друге стране говори о високом нивоу трошкова. Обука наставника у овом тренутку није стандардизована, нити су наставници системски лиценцирани. Не постоје развијени финансијски инструменти који би били у функцији подстицања унапређења квалитета њиховог рада на основу конкуренције.

У најважнијим документима Европске уније (European Comission 2012a, 2012c) посебан значај се даје наставничкој професији. У документу се наводи: „Европска комисија позива чланице да ревидирају и ојачају професионални профил свих образовних професија тиме што ће се ревидирати ефективност као и академски и педагошки квалитет

почетног образовања наставника, уводећи кохерентне и адекватно финансиране/подржаване системе регрутовања, одабира, увођењем професионалног развоја наставног особља на основу јасно дефинисаних компетенција потребних у свакој фази каријере наставника, посебно повећавајући дигиталне компетенције.“ (European Comission. Supporting teacher competence development, 2012c, str. 5.) Испуњавање оваквих услова подразумијева договор на нивоу образовног система о томе шта је потребно да би се могло говорити о квалитетним наставницима: какве компетенције (знање, способности, ставови) су им потребне, те како би требало да буду схваћене, описане и тумачене.

Овај рад ће се бавити конкретизацијом и проширењем теоријски и практично засноване оријентацијске структуре професионалних стандарда и компетенција професора разредне наставе на подручју Средњобосанског кантона, те ће указати на однос према стандардима Европске уније.

8. Преглед стања у подручју истраживања (код нас и у свијету)

Што се тиче земаља у нашем региону, на основу докумената образовних институција, може се констатовати да је присутна недовољна стандардизација компетенција између земаља, али и да се предузимају конкретни кораци у вези са њиховим дефинисањем и усаглашавањем. Кључна компонента за успостављање одрживог и стратешког приступа квалитету образовања наставника могла би бити израда националних образовних оквира којима би се дефинисале компетенције за наставничку професију које треба развијати у почетном образовању и стручном усавршавању, те које ће служити као основа за анализу потреба за континуираним професионалним развојем у цјелини, а посебно за стручно усавршавање.

Србија је једина у окружењу донијела документ „Стандарди компетенција за професију наставника и њиховог професионалног развоја“ у оквиру кога компетенције посматра као скуп потребних знања, вјештина и вриједносних ставова наставника, а односе се на:

- Наставну област, предмет и методiku наставе;
- Поучавање и учење,
- Подршку развоју личности ученика,
- Комуникацију и сарадњу.

Завод за школство Црне Горе је дефинисао стандарде за наставнике као инструменте за подстицање њиховог професионалног развоја, који описују неопходна знања, вјештине и ставове које сваки наставник треба да посједује како би ваљано обављао своје задатке (Завод за школство, 2008). Ти стандарди укључују три основне области професионалног развоја (подударају се са стандардима у оквиру „Improving competences for the 21st Century“):

- Професионалне атрибуте и вриједности наставника,
- Професионално знање и разумијевање,
- Професионалне вјештине.

Хрватска, већ има израђен НОК, али не и јасно дефинисане наставне компетенције као посебан документ, иако се може закључити да на компетенције гледа као и Црна Гора.

Савјет министара БиХ је у Основама квалификационог оквира (ОКО) компетенције дефинисао као „способност примјене знања, вјештина и личних, друштвених и методолошких вјештина на радном мјесту или током учења, као и у личном професионалном развоју“ (С. Гласник БиХ, бр. 31, стр. 3). Ослањајући се на контекст Европског Квалификационог оквира (ЕКО), вјештине су описане као одговорност и независност (Министарство цивилних послова БиХ). Неколико важних аспеката осликавају стање у подручју основног образовања у БиХ:

- још увијек сво становништво није обухваћено основним образовањем, а посебно рањиве и

- маргинализоване групе,
- стална депопулација која доводи до укидања појединих школа и отежава организовање процес учења,
- недовољно јасан педагошки одговор у ком правцу даље развијати систем основног образовања посебно у руралним срединама,
- нису јасно изражени стандарди у погледу знања ученика (БиХ није чланица ПИСА „, иако већина земаља у окружењу то јесте),
- без обзира на интерну валидацију још увијек нисмо сигурни колико је квалитет знања наших ученика у погледу три основне области читања, математике и природних наука (то је једино могуће утврдити екстерном евалуацијом стандардизованим тестовима),
- наставни план и програм за основну школу је претежно садржајно оријентисан иако се назире покушај да се истакне значај циљева и исхода учења,
- код већине наставника постоји изражена научно – академска оријентација у погледу дефинисања циљева и задатака учења што неминовно води ка трансмисији знања, а не активном грађењу у складу са могућностима и искуствима ученика, недовољно су развијене компетенције наставног кадра за примјену модерног концепта наставе/учења и увођење наставних иновација;

У Средњобосанском кантону не постоји системски утврђен оквир који се односи на професионалне компетенције. У Закону о основној школи (Сл. новине 11/01.) у ставу који се односи на наставнике, стручне сараднике и сараднике стоји (Члан 56): „Наставним планом и програмом, у зависности од врсте основне школе, утврђује се одговарајућа стручна спрема наставника разредне и предметне наставе и стручног сарадника“. Кад је у питању Наставни план и програм од првог до петог разреда који је на снази од 2012. године, исти површно дотиче профил стручњака који раде у основној школи. Поред основних функција наставника, наводи се и шта то још он треба да посједује:

- одговарајући степен образовања;
- педагошко–психолошку и дидактичко–методичку оспособљеност за реализацију васпитно образовног рада у одговарајућим предметима/подручјима;
- способност да идентификује и уважава потребе, те индивидуалне разлике и стилове учења;
- способност да креира услове и окружење за активно учење те инклузивно образовање;
- способност за евалуацију резултата учења и развоја ученика те поступака, метода и облика које користи у одгоју и образовању;
- способност водитеља, дијагностичара, инструктора активне наставе, координатора, креатора нових интерперсоналних односа, градитеља емоционалне климе у одјељењу и менаџера васпитно – образовног процеса;
- мотивисаност за стално стручно усавршавање и отвореност за промјене у васпитању и образовању,
- оспособљеност за рад у тиму;
- креативност;
- одговорност за квалитет и резултате образовног процеса;
- одговорност за заштиту приватности дјетета и породице (Наставни план и програм од првог до петог разреда деветогодишње основне школе Средњобосанског кантона, Травник, 2012.).

Дио који се односи на наставнике завршава са разлозима неопходности инсистирања на високошколском образовању због сложености и одговорности посла. То су следећи разлози:

- сложеност задатака савремено конципираног основног васпитања и образовања, утемељеног на најновијим научним теоријама;
- осигурање континуитета у васпитању и образовању основне школе;
- праћење достигнућа у струци и науци, перманентно усавршавање и развијање властите праксе (саморефлексија);
- оспособљавање за развој пројеката и педагошко истраживање (Наставни план и програм од првог до петог разреда деветогодишње основне школе Средњобосанског кантона, Травник, 2012.).

9. Значај истраживања са становишта актуелности у одређеној научној области

Професионални стандарди настоје да опишу оно у шта наставници вјерују, знају, разумију, и способни су да раде као стручњаци у својој области (Ингварсон, 1998). У складу са овом дефиницијом појављују се два погледа на стандарде и то:

- као средство за описивање усаглашености теоријског модела са ситуацијом у пракси,
- мјерни алати – инструменти који пружају спецификације нивоа достигнућа.

Уколико би се професионални стандарди за наше наставнике заиста увели и ако би постојала јасна намјера да се примјењују, они би могли имати вишеструку намјену и то:

- *информативну*: могу се користити као сигнали који преносе информације о активностима наставника и понашању према различитим друштвеним групама;
- *смјернице*: као принципи који управљају активностима институционалних и професионалних заинтересованих страна,
- *модел*: као примјери који представљају идеале професионалног квалитета и праксе за наставнике, током различитих фаза у каријери,
- *управљање*: као јединствена мјерила за образовање наставника у њиховом професионалном развоју;
- *мониторинг*: правила помоћу којих се врши институционална провјера усклађености.

У политикама образовања се могу наћи два супротстављена приступа стандардима: бирократски, „технички“ приступ у сврху одговорности, фокусиран на мјерење, мониторинг, поређење и регулисање индивидуалног понашања; развојни приступ, са дефиницијама способности које показују ефикасност, наглашавајући више принципе и кодексе у васпитно–образовној пракси (Биеста, 2009; 2010; 2011).

Професионални стандарди и компетенције наставника на подручју наше земље су тренд који ће у будућности бити све више присутан, па ће самим тим овај рад имати своју иновативну вриједност. Наиме, елементи стандарда су распрострањени у многим публикацијама и дјелима од којих ћемо навести само неке ауторе: Пантић, Симеуновић, Бранковић, Лончарић, Сузић и др.

У оквиру Тунинг пројекта стручне компетенције су дефинисане из области наука о образовању. Радне групе су разрадиле компетенције и исходе учења за подручје образовања учитеља и своје закључке објавила у документу „Tuning Educational Structures in Europe: Summary of Outcomes – Education“. Те компетенције су:

- посвећеност подстицању постигнућа ученика,
- компетенција у развоју и потицању стратегија учења,
- компетенција у савјетовању ученика и родитеља,
- знање из предмета и подручја које поучава,
- способност ефективне комуникације с појединцима и групама,
- способност креирања климе подстицајне за учење,
- способност примјене наученог,
- способност ефективног управљања временом,
- способност анализе и самоевалуације властитог рада,
- свјесност о потреби континуираног професионалног развоја,
- способност процјене исхода учења и ученикових постигнућа,
- компетенција сарадничког рјешавања проблема,
- способност реаговања на различите потребе ученика,
- способност побољшања околине за поучавање и учење,
- способност прилагођавања курикулума специфичном контексту образовања.

Научни значај истицао би се и у тражењу и налажењу модела бржег и ефикаснијег праћења стандарда, трајном и квалитетном утемељивању компетенција професора разредне наставе у важећим законским оквирима. Од савремених професионалних стандарда и компетенција очекује се да допринесу стварању наставника као слободне, креативне, стваралачке личности, отворене за сарадњу, заједничко учење и практично стицање знања. Професионализам као нова компетенција наставника и учитеља ставља пред њих потпуно нову концепцију задатака усмјерених цјеложивотног образовању наставног кадра, али и ученика. Приступ према образовању наставника заснованом на компетенцијама има своју вриједност као дио почетног оспособљавања. Наставницима је корисно усвојити специфичне вјештине које су потребне у учионици.

10. Веза са досадашњим истраживањима

Наше истраживање има вишеструку везу са досадашњим истраживањима због све учесталијег бављења овим проблемом на подручју БиХ. Како је већ наведено горе у

тексту наставничке компетенције су скоро па непознаница на подручју Средњобосанског кантона што довољно говори о немогућности повезивања са таквим садржајима. Али, везу је могуће направити са истраживањима реномираних универзитетских стручњака из ове области од којих наводимо само најистакнутије: Бранковић, Сузић, Симеуновић, Пантић, Лончарић и др.

11. Методе истраживања и инструменти (опрема)

Ово истраживање подразумијева примјену специфичних научно-истраживачких метода, техника и инструмената. У проучавању и истраживању компетенција користићемо сљедеће научно-истраживачке методе: методу теоријске анализе и синтезе и survey истраживачку методу. „Методом теоријске анализе и синтезе истражују се већ утврђена научна сазнања исказана у уопштеном виду као што су педагошки појмови, педагошки закони и педагошке теорије“ (Бранковић, 2007, стр. 117). Основне функције ове научно-истраживачке методе су: откривање сложених аспеката педагошке стварности, издвајање битних карактеристика васпитно-образовних појава и процеса, утврђивање међусобних веза и односа међу педагошким појавама и процесима, сагледавање законитости развоја васпитно-образовних појава и процеса. Ова метода је такође значајна код избора проблема и формулисања предмета истраживања, циља и задатака истраживања и код формулисања истраживачких хипотеза. Методу теоријске анализе и синтезе користићемо и приликом интерпретације резултата истраживања и извођења закључака. Примјеном ове методе објашњаваћемо квантитативне и квалитативне чињенице везано за професионалне компетенције наставника. Након анализе релевантне педагошке, андрагошке, психолошке, медицинске литературе те анализе декларација, резолуција, закона и подзаконских аката, било је неопходно примијенити и синтезу за извођење одређених закључака.

Survey истраживачка метода је емпиријски неекспериментална метода, често примјењивана у педагошким истраживањима. Survey је ријеч енглеског поријекла и значи преглед. Ова метода се користи у проучавању педагошке стварности, оног што постоји. Њоме се као и осталим истраживачким методама не остаје само на описивању педагошке стварности, већ се настоји на основу проучавања појавног, оно што је на површини продријети до битних веза и односа, до суштине, до узрока педагошких појавности, до педагошких закона и законитости које у проучаваним појавама владају. У овом истраживању survey истраживачку методу користићемо примјеном предвиђеног инструментарија, на основу којег смо идентификовали опште професионалне компетенције наставника у основним школама у Средњобосанском кантону. Ова метода је посебно погодна за испитивање ставова и знања испитаника. Survey истраживачку методу користићемо, такође, приликом тумачења добијених резултата и извођења закључака.

У складу са наведеним истраживачким методама, користићемо и одговарајуће истраживачке технике: *анализу садржаја, анализу документације, интервју, анкетирање и скалирање.*

Анализа садржаја – овдје је ријеч о рашчлањивању, приказу, оцјени и поновном успостављању цјелине прикупљених, класификованих и обрађених података везаних за предмет истраживања. *Анализа документације* – као што знамо документацију чини скуп сачуваних података који су у вези са неким проблемом. Установе су дужне да воде педагошку, персоналну и другу документацију и евиденцију о наставницима и остваривању њихових задатака и програма. Анализа садржаја ових докумената представља анализу педагошке и андрагошке стварности и може бити квалитативна и квантитативна. Осим педагошке документације, анализираћемо податке из објављених докумената УН, Европске уније, Савјета Европе, БиХ, Републике Српске, Федерације БиХ, Средњобосанског кантона, Србије, Хрватске и Црне Горе, а који се односе на професионалне компетенције наставника у основној школи. *Интервјуисање* је истраживачки поступак у којем интервјуиста усмено поставља питање интервјуисаном ради прикупљања чињеница релевантних за предмет истраживања. Интервју се може

комбиновати и са другим истраживачким техникама, нпр. са анкетирањем, може да претходи или прати анкетирање. Помоћу интервјуа идентификоваћемо основне (полазне) ставове и мишљења наставника о професионалним компетенцијама и стандардима наставника које смо користили за даље истраживање.

Анкетирање је истраживачки поступак у коме се испитаницима постављају питања и од њих се тражи да на постављена питања одговоре. У истраживању ћемо користити анкетирање за идентификацију мишљења директора и педагога о професионалним компетенцијама и стандардима наставника у Средњобосанском кантону у односу на Европску унију.

Ако се истраживањем жели утврдити степен присутности и испољености неког својства (особине, карактеристике) користиће се *скалирање (процјењивање)*, као истраживачки поступак (техника) и различите врсте и варијанте скале судова (скале процјене), као истраживачки инструменти. За потребе нашег истраживања користићемо скалирање, односно самопроцјену, општих (инструменталне, интерперсоналне, системске и специфичне опште) професионалних компетенција. *Ранговање* ћемо користити да бисмо приказали степен процјене компетенција од стране испитаника. Највиши степен процјене означен је бројем 1 и тако редом. Испитивање ставова и мишљења наставника о професионалним компетенцијама захтијева примјену одређеног инструментарија. У овом истраживању примјењиваће се сљедећи инструменти:

- *анкетни упитник за наставнике* састављен од 20 варијабли. За свако питање понуђено је по 5 одговора према Ликертовој скали. Одговори ће се вредновати од 1 до 5 бодова. Варијабле ће бити номиналног типа. Узорак је пригодни (Симеуновић, 2005.) чине га по 175 испитаника из 35 школа;
- *упитник за самопроцјену компетенција наставника* (Завод за унапређење образовања и васпитања, Србија);
- *тест мотивације* за наставнике који ће примјенити педагози према Lawler – моделу мотивације.

Анкетни упитник је намијењен испитивању ставова и мишљења наставника о компетенцијама Сви ставови и мишљења наставника представљају њихове вредносне оријентације о датим питањима. Све испитиване варијабле сврстане су у три групе: знање и разумијевање, способности и на крају вјеровања, ставови, вриједности и посвећеност (Европска комисија, 2013). Европска комисија је предложила инвентар компетенција на основу сљедећих истраживања: Darling – Hammond & Bransford, 2005; Feiman-Nemser, 2001, 2008; Geijsel et al. 2009; Gonzalez & Wagenaar, 2005; Hagger & McIntyre, 2006; Hatano & Oura, 2003; Kelly & Grenfell, 2004; Krauss et al., 2008; Mishra & Koehler, 2006; Williamson McDiarmid & Clevenger – Bright, 2008. Упитник за самопроцјену компетенција наставника направљен је у складу са „[Стандардима компетенција за професију наставника и њиховог професионалног развоја](#)“ с циљем помоћи самопроцјене наставникових јаких страна и слабости у вези са професионалним компетенцијама. Такође, може служити у сврху постављања циљева и планирања стручног усавршавања.

Да бисмо идентификовали професионалне компетенције наставника, анализираћемо степен процјене наставника о тим компетенцијама. При доношењу закључака анализираћемо: фреквенцију (f), проценат (p), аритметичку средину (M), стандардну девијацију (σ), проценат (%), ранг (P), Хи-квадрат тест (χ^2), коефицијент варијабилности (V), ајтем тотал корелацију, Спирманов коефицијент корелације и анализу варијансе – Фридманов тест.

Добијене резултате представићемо табеларно, графиконски и дескриптивно. За идентификацију мишљења наставника о повезаности компетенција, појединих садржаја цјеложивотног учења и професионалног развоја користићемо осим параметарских индикатора и непараметарски хи – квадрат тест. Овај тест је врло практичан. Помоћу њега ћемо утврђивати да ли опажене фреквенције одступају од фреквенција које смо очекивали под одређеном хипотезом. Иначе, овај тест се користи кад истражујемо

постоји ли повезаност између двије варијабле и он показује вјероватност повезаности.

Статистичка обрада података

У прелиминарном истраживању, ради одређивања метријских карактеристика инструмената које ћемо примјењивати у овом истраживању, и у обради прикупљених података насталих провјеравањем хипотеза овог истраживања примјењиваћемо следеће статистичке поступке:

- мјере централне тенденције (аритметичка средина);
- мјере стандардног одступања (стандардна девијација);
- израчунавање процента %;
- ранг;
- χ^2 – тест;
- коефицијент варијабилности;
- ајтем-тотал корелацију;
- Спирманов коефицијент корелације;
- анализа варијансе – Фридманов тест.

Подаци ће бити рачунарски обрађени програмом СПСС верзија 20.0.

12. Очекивани резултати докторске дисертације

Пошто су професионални стандарди и компетенције наставника разредне наставе од великог значаја определијели смо се да испитамо стање у школама на подручју Средњобосанског кантона и упоредимо у односу на стандарде Европске уније.

Очекујемо да ће хипотезе нашег истраживања бити оправдане и да ћемо на тај начин направити корелацију са стандардима Европске уније.

Такође, надамо се да су професионални стандарди и компетенције наставника разредне наставе тренд који ћемо својим истраживањем увести у токове и подручје интересовања у Средњобосанском кантону. Исто се надамо да ћемо нашим скромним истраживањем дати допринос развоју и унапређењу дидактичко – методичке праксе у разредној настави.

13. Процијена потребног времена израде дисертације, мјесто истраживања

Процјењено оквирно и потребно вријеме за израду докторске дисертације је 24 мјесеца. Мјесто истраживања је Средњобосански кантон.

ПОДАЦИ О КОМИСИЈИ⁵

1. Име наставника предложеног за ментора, звање, институција у којој је стекао највише звање, ужа научна област

- Проф. др Владо Симеуновић, редовни професор, Филозофски факултет Пале, Универзитет у Источном Сарајеву, Дидактика

2. Најмање 5 научних радова – библиографских јединица које се односе на тему докторске дисертације (за ментора)⁶,

- Симеуновић, В. (2006). Образовање учитеља и наставника у неким земљама Европе из перспективе перманентног учења. *Нова школа* 3, 7–32,

- Симеуновић, В., и Милић. С (2013). Квалитетно образовање наставника као услов за

⁵Састав комисије са назнаком имена и презимена ментора и осталих чланова комисије, звања, назив научне и уже научне области за коју је изабран у звање, датума избора у звање и назив факултета/ установе у којој је члан комисије запослен. Чланови комисије који нису у радном односу на Универзитета у Источном Сарајеву и не држе наставу по било коме основу на универзитету, достављају фотокопију свога избора у звање, научну, односно ужу научну област.

⁶ Ментор има објављене радове (најмање 5) из научне области из које се ради докторат. Достављају се фотокопије радова.

постизање образовних стандарда у школама. *Иновације у настави*, 4 - 13, 45–57.

- Симеуновић, В. и Милић, С. (2013). Дефинисање компетенција наставника за рад са даровитим ученицима у складу са европским стандардима, *Нова школа*. VIII(2), 40–51.
- Симеуновић, В. (2014). Професионални стандарди и компетенције професора разредне наставе. *Нова школа*. IX(1), 11–25.
- Симеуновић, В., Милић, М., и Горан Аљетић, Г. (2017), Међузависност између нових (настајућих) педагогија и савремених технологија. Тематски зборник радова "Иновације у васпитању и образовању: дигитализација, иновативни програми и модели". Лепосавић, 193-2008. (М-45)
- Vlado Simeunović and Ljubiša Preradović (2014). Using Data Mining to Predict Success in Studying. *Croatian Journal of Education*. Vol.16; 2/2014491-523. JCR 2014, Thomson Reuters.
- Vlado Simeunović and Sanja Milić (2017). Application of Data Mining in Predicting the Evaluation Process at Postsecondary Educational Establishments – RapidMiner, чланак у међународној монографији "New Approaches to Research Methodology in Education", 79–108. UFZ, Zagreb (М-14)

3. Имена осталих чланова комисије, звања, институције у којој су стекли највиша звања и ужа научна област

- Проф. др Ненад Сузић, редовни професор, Филозофски факултет у Бањој Луци, Универзитет у Бањој Луци, Општа педагогија и Методика васпитно-образовног рада

- Проф. др Бранка Ковачевић, ванредни професор, Филозофски факултет Пале, Универзитет у Источном Сарајеву, Дидактика

4. Најмање 3 научна рада - библиографске јединице које се односе на тему докторске дисертације(за чланове комисије)⁷

Ненад Сузић, члан Комисије, објавио је:

- Сузић, Н. (1996). Особине наставника и однос ученика према настави. *Настава и васпитање*, бр. 1, 5–13.
- Сузић, Н. (2013). Стандардизацијом против плагијата и лажног академског представљања. *Инфинити – наука, иновације, технологија*, 5(12), 27–29.
- Suzić, N. i Trifunović, M. (2014). Entuzijazam nastavnika. U zborniku *Pedagogija, obrazovanje i nastava*, (str. 260–2676). Mostar: Fakultet prirodoslovno matematičkih i odgojnih znanosti sveučilištas u Mostaru.
- Сузић, Н. (2014). Особине васпитача 21. вијека. Уредио М. Јоковић: Зборник *Наше стварање: Зборник радова са десетог симпозијума 'Васпитач у 21. вијеку'* (стр. 22–34). Алексинац, Србија: Висока школа за васпитаче струковних студија.
- Suzić, N. (2017). Traditional schools in modern age. In D. Soleša, V. Šimović & B. Rosi Inova education 2017, 24–46. Novi Sad: FIMEK.

Бранка Ковачевић, члан Комисије, објавила следеће радове је:

- Ковачевић, Б. (2010). Настава и реформске промјене у основном образовању и васпитању. *Наша школа*, 1-2, 81–87.

⁷ Чланови комисије достављају фотокопије радова.

- Ковачевић, Б. (2012). Образовање учитеља за примјену дидактичких иновација. *Радови часопис за хуманистичке и друштвене науке*, 15, 107–120.
- Ковачевић, Б. (2014). Глобализација као критеријум конкретизације циља васпитања у настави. *Наука и традиција (зборник радова са научног скупа)*, (571-581.) Пале: Филозофски факултет.
- Ковачевић, Б. (2014). Модуларно-диференцирани систем усавршавања наставника за иновативни рад. *Радови Филозофског факултета Пале*.16, 2, 99–107. Пале: Филозофски факултет.
- Ковачевић, Б. (2016). *Васпитање у настави*. Филозофски факултет Универзитета у Источном Сарајеву.
- Ковачевић, Б. (2017). Стил васпитног рада наставника у настави и ученикова слика о себи. *Наука и стварност (зборник радова са научног скупа)* (43–55.) Пале: Филозофски факултет.

ПОДАЦИ О ПРИЈАВЉИВАЊУ-НЕПРИЈАВЉИВАЊУ ТЕЗЕ

1. Изјава⁸ да ли је пријављивана теза под истим називом на другој високошколској институцији

-

ЗАКЉУЧАК

На основу приједлога теме докторске дисертације *кандидата мр Емира Синана* и увида у његове професионалне и личне компетенције, Комисија са пуном сагласношћу констатује да предложена тема дисертације **„Професионални стандарди и компетенције професора разредне наставе на подручју Средњобосанског кантона“** представља оригиналну замисао за самосталан научно-истраживачки рад, са наглашеном актуелношћу проблема, којим ће допринијети унапређивању теоријске утемељености дидактике као науке и васпитно-образовне праксе школа као институција система васпитања и образовања.

Имајући у виду претходна мишљења Комисија позитивно оцјењује приједлог теме докторске дисертације *кандидата мр Емира Синана* под називом **„Професионални стандарди и компетенције професора разредне наставе на подручју Средњобосанског кантона“** и предлаже Наставно-научном вијећу Филозофског факултета Универзитета у Источном Сарајеву да одобри израду докторске дисертације.

Мјесто: Пале

Датум: _____

Комисија:

1. **Проф. др Владо Симеуновић**, редовни професор (НО Педагогија, УНО Дидактика), Универзитет у Источном Сарајеву, Педагошки факултет у Бијељини, предсједник Комисије

2. **Проф. др Ненад Сузић**, редовни професор (НО Педагогија, УНО Општа педагогија, Методика васпитно-образовног рада), Универзитет у Бањој Луци, Филозофски факултет у Бањој Луци, члан Комисије

3. **Проф. др Бранка Ковачевић**, ванредни професор (НО Педагогија, УНО Дидактика), Универзитет у Источном Сарајеву, Филозофски факултет Пале, члан Комисије;

⁸ Уз захтјев за пријаву и одобрење теме дужни кандидат доставља потписану изјаву